

Nauczycielskie świadczenia kompensacyjne

Od dnia 1 lipca 2009 r. obowiązują przepisy ustawy z dnia 22 maja 2009 r. o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych (Dz. U. Nr 97, poz. 800), zwanej dalej ustawą.

Ustawa uregulowała, m. in., warunki nabywania i utraty prawa do nauczycielskich świadczeń kompensacyjnych, zasady postępowania o ich przyznanie, a także zasady ustalania wysokości oraz wypłaty tych świadczeń.

Kto może nabyć prawo do świadczenia kompensacyjnego?

Prawo do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, zwanego dalej świadczeniem kompensacyjnym, przysługuje nauczycielom w rozumieniu ustawy.

Zgodnie z definicją zawartą w art. 2 pkt 1 ustawy, świadczenie kompensacyjne mogą uzyskać nauczyciele, wychowawcy i inni pracownicy pedagogiczni zatrudnieni w następujących placówkach:

- publicznych i niepublicznych przedszkolach,
- szkołach publicznych i niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych,
- publicznych i niepublicznych placówkach kształcenia ustawicznego,
- młodzieżowych ośrodkach wychowawczych,
- młodzieżowych ośrodkach socjoterapii,
- specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych,
- specjalnych ośrodkach wychowawczych dla dzieci i młodzieży wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki, metod pracy i wychowania,
- ośrodkach umożliwiających dzieciom i młodzieży upośledzonym umysłowo w stopniu głębokim udział w zajęciach rewalidacyjno – wychowawczych organizowanych zgodnie z odrębnymi przepisami, a także dzieciom i młodzieży z upośledzeniem umysłowym z niepełnosprawnościami sprzężonymi realizację odpowiednio obowiązku: rocznego przygotowania przedszkolnego (w przedszkolu albo w oddziale przedszkolnym zorganizowanym w szkole podstawowej), obowiązku szkolnego i obowiązku nauki,
- placówkach zapewniających opiekę i wychowanie uczniom w okresie pobierania nauki poza miejscem stałego zamieszkania.

Świadczenie kompensacyjne może być przyznane tylko takiemu nauczycielowi, który ostatnio przed zgłoszeniem wniosku o to świadczenie, pozostawał w stosunku pracy na stanowisku nauczyciela w w/w jednostkach. Jeśli więc po ustaniu tego stosunku pracy, a jeszcze przed zgłoszeniem tego wniosku nauczyciel podjął inne zatrudnienie lub działalność, nie może nabyć prawa do świadczenia kompensacyjnego.

Świadczenie kompensacyjne może natomiast uzyskać nauczyciel, który po rozwiązaniu stosunku pracy na stanowisku nauczyciela zawartego z jedną z w/w jednostek, aż do czasu zgłoszenia wniosku o to świadczenie nie wykonywał żadnego zatrudnienia lub działalności.

Przykład 1:

Ubezpieczony przez wiele lat był zatrudniony jako nauczyciel w technikum samochodowym. Po rozwiązaniu stosunku pracy w szkole z końcem roku szkolnego 2007/2008, podjął pozarolniczą działalność gospodarczą. W lipcu 2009 r. wystąpił z wnioskiem o przyznanie świadczenia kompensacyjnego. ZUS odmówił przyznania tego świadczenia, gdyż ostatnio

przed zgłoszeniem tego wniosku ubezpieczony nie pozostawał w stosunku pracy zawartym z jednostką, o której mowa w art. 2 pkt 1 ustawy, a więc nie był nauczycielem, lecz osobą prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą.

Przykład 2:

Kobieta przez 20 lat wykonywała pracę nauczycielską w przedszkolu. Stosunek pracy z tą placówką rozwiązała na swój wniosek za porozumieniem stron z końcem sierpnia 2008 r., po czym nie podjęła żadnej innej pracy ani działalności. We wrześniu 2009 r. zgłosiła wniosek o przyznanie świadczenia kompensacyjnego. Niewykonywanie pracy nauczycielskiej bezpośrednio przed zgłoszeniem wniosku nie stanowiło przeszkody do przyznania ubezpieczonej tego świadczenia.

Jakie warunki trzeba spełnić?

Świadczenie kompensacyjne przysługuje nauczycielom, którzy łącznie spełnili następujące warunki:

- osiągnęli wiek wymagany przez ustawę,
- posiadają okres składkowy i nieskładkowy w rozumieniu ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS (dalej – ustawa emerytalna), wynoszący co najmniej 30 lat, w tym co najmniej 20 lat wykonywania pracy w wymienionych wyżej placówkach w wymiarze co najmniej ½ obowiązkowego wymiaru zajęć,
- rozwiązali na swój wniosek stosunek pracy.

Należy podkreślić, że zarówno 30-letni okres składkowy i nieskładkowy, jak również co najmniej 20-letni okres pracy w placówkach, o których mowa w art. 2 pkt 1 ustawy w wymiarze co najmniej ½ obowiązkowego wymiaru zajęć, musi być osiągnięty najpóźniej na dzień rozwiązania lub wygaśnięcia stosunku pracy zawartego z tą placówką.

Przykład 1:

Nauczyciel ur. 15.08.1954 r., z dniem 31 sierpnia 2009 r. na swój wniosek rozwiązał ze szkołą podstawową stosunek pracy w charakterze nauczyciela. Na dzień rozwiązania stosunku pracy ubezpieczony udowodnił 32-letni okres składkowy i nieskładkowy, w tym 23 lata pracy nauczycielskiej w placówkach, o których mowa w art. 2 pkt 1 ustawy, wykonywanej w wymiarze co najmniej ½ obowiązkowego wymiaru zajęć. W dniu 10 września 2009 r. wystąpił z wnioskiem o przyznanie świadczenia kompensacyjnego. Wnioskodawca spełnił warunek posiadania co najmniej 30-letniego okresu składkowego i nieskładkowego, w tym co najmniej 20-letniego okresu pracy w charakterze nauczyciela, gdyż taki staż udowodnił na dzień rozwiązania stosunku pracy.

Przykład 2:

Z dniem 31 lipca 2009 r. dyrektor szkoły podstawowej rozwiązał stosunek pracy z kobietą zatrudnioną w charakterze nauczyciela, ur. 10.09.1953 r., z powodu częściowej reorganizacji szkoły. Do dnia rozwiązania stosunku pracy ubezpieczona przebyła 29 lat oraz 6 miesięcy okresów składkowych i nieskładkowych, w tym 21 lat pracy w placówkach, o których mowa w art. 2 pkt 1 ustawy, wykonywanej w wymiarze co najmniej ½ obowiązkowego wymiaru zajęć. Po ustaniu stosunku pracy zarejestrowała się w powiatowym urzędzie pracy i obecnie pobiera zasiłek dla bezrobotnych. Po upływie 6-miesięcznego okresu pobierania tego zasiłku zamierza wystąpić z wnioskiem o przyznanie świadczenia kompensacyjnego. Przy ustalaniu prawa do tego świadczenia nie będzie jednak możliwe uwzględnienie okresu ubezpieczenia z

tytułu pobierania zasiłku dla bezrobotnych przebytego po dniu rozwiązania stosunku pracy, co oznacza, że zainteresowana nie będzie mogła nabyć prawa do świadczenia kompensacyjnego.

W jakim wieku można nabyć prawo do świadczenia kompensacyjnego?

Do 31 grudnia 2014 r. - wiek, w którym nauczyciele mogą ubiegać się o świadczenie kompensacyjne, jest jednakowy dla kobiet i dla mężczyzn i wynosi co najmniej 55 lat. Powyższe dotyczy nauczycieli, którzy ukończyli wiek 55 lat (również przed dniem 1 stycznia 2009 r.) lub ukończą ten wiek do dnia 31 grudnia 2014 r. Od 2015 r. ustawa przewiduje zróżnicowanie dla obu płci wieku uprawniającego do przyznania świadczenia kompensacyjnego. Wiek ten, w zależności od roku, w którym zostanie osiągnięty, będzie wynosił:

- co najmniej 55 lat dla kobiet i co najmniej 56 lat dla mężczyzn - w przypadku osiągnięcia tego wieku w latach 2015-2016,
- co najmniej 55 lat dla kobiet i co najmniej 57 lat dla mężczyzn - w przypadku osiągnięcia tego wieku w latach 2017-2018,
- co najmniej 55 lat dla kobiet i co najmniej 58 lat dla mężczyzn - w przypadku osiągnięcia tego wieku w latach 2019-2020,
- co najmniej 55 lat dla kobiet i co najmniej 59 lat dla mężczyzn - w przypadku osiągnięcia tego wieku w latach 2021-2022,
- co najmniej 55 lat dla kobiet i co najmniej 60 lat dla mężczyzn - w przypadku osiągnięcia tego wieku w latach 2023-2024,
- co najmniej 56 lat dla kobiet i co najmniej 61 lat dla mężczyzn - w przypadku osiągnięcia tego wieku w latach 2025-2026,
- co najmniej 57 lat dla kobiet i co najmniej 62 lata dla mężczyzn - w przypadku osiągnięcia tego wieku w latach 2027-2028,
- co najmniej 58 lat dla kobiet i co najmniej 63 lata dla mężczyzn - w przypadku osiągnięcia tego wieku w latach 2029-2030,
- co najmniej 59 lat dla kobiet i co najmniej 64 lata dla mężczyzn - w przypadku osiągnięcia tego wieku w latach 2031-2032.

Należy podkreślić, że dla ustalenia wieku wymaganego do przyznania świadczenia kompensacyjnego nie ma znaczenia data zgłoszenia wniosku o to świadczenie.

Nauczyciele, którzy do 31 grudnia 2032 roku nie ukończą wieku 59 lat dla kobiet i 64 lat dla mężczyzn, nie będą mogli nabyć prawa do świadczenia kompensacyjnego. Uzyskają oni prawo do emerytury po ukończeniu wieku 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn.

Przykład 1:

Kobieta, ur. 10.05.1955 r., zatrudniona w szkole podstawowej na stanowisku nauczyciela, posiada obecnie 30-letni okres składkowy i nieskładkowy, w tym 19 lat pracy nauczycielskiej wykonywanej w szkole (przez kilka lat w połowie obowiązującego wymiaru zajęć, a przez pozostały okres w pełnym wymiarze godzin). Świadczenie kompensacyjne będzie mogła uzyskać po ukończeniu 55 lat w maju 2010 r., udowodnieniu pełnych 20 lat pracy nauczycielskiej oraz rozwiązaniu stosunku pracy.

Przykład 2:

Mężczyzna, ur. 12.03.1956 r., od marca 2009 r. posiada pełny 30-letni okres składkowy i nieskładkowy, w tym 20 lat pracy na stanowisku nauczyciela wykonywanej w szkole w pełnym wymiarze zajęć. Prawo do świadczenia kompensacyjnego będzie mógł nabyć w marcu 2011 roku, po ukończeniu 55 lat i rozwiązaniu stosunku pracy.

Prawo do świadczenia kompensacyjnego mogą uzyskać również nauczyciele urodzeni przed dniem 1 stycznia 1954 r., a więc takie osoby, które wiek 55 lat ukończyły przed dniem 1 stycznia 2009 r. Powyższe dotyczy również osób urodzonych przed dniem 1 stycznia 1949 r. Nauczyciele urodzeni przed dniem 1 stycznia 1954 r. mogą nabyć prawo do świadczenia kompensacyjnego wówczas, gdy po ukończeniu wieku 55 lat:

- pozostają w stosunku pracy w charakterze nauczyciela z jednostką wymienioną w art. 2 pkt 1 ustawy, jeśli stosunek ten rozwiążą lub ulegnie on wygaśnięciu w trybie przewidzianym w ustawie, lub

- nie pozostają w stosunku pracy w charakterze nauczyciela z jednostką wymienioną w art. 2 pkt 1 ustawy, ale po rozwiązaniu lub wygaśnięciu tego stosunku pracy, a przed przejściem na świadczenie kompensacyjne nie wykonywali żadnej innej pracy ani działalności.

Przykład 1:

Kobieta ur. 15.04.1952 r. w dniu 15.04.2007 r. ukończyła wiek 55 lat. Dotychczas udowodniła 30-letni okres składkowy i nieskładkowy, w tym 20-letni okres pracy nauczycielskiej w szkole podstawowej wykonywanej w pełnym wymiarze zajęć. Stosunek pracy ze szkołą zamierza rozwiązać na swój wniosek z dniem 31 sierpnia 2010 r., a następnie chciałaby wystąpić z wnioskiem o przyznanie świadczenia kompensacyjnego. Ponieważ zainteresowana ukończyła wiek 55 lat do dnia 31 grudnia 2014 r., a także udowodniła 30-letni okres składkowy i nieskładkowy, w tym 20-letni okres pracy nauczycielskiej, będzie mogła nabyć prawo do świadczenia kompensacyjnego po rozwiązaniu stosunku pracy oraz zgłoszeniu wniosku o przyznanie tego świadczenia.

Przykład 2:

Nauczyciel ur. 10.11.1948 r. w dniu 10.11.2003 r. ukończył wiek 55 lat. Ubezpieczony przepracował dotychczas w liceum ogólnokształcącym 22 lata w pełnym wymiarze zajęć jako nauczyciel. Ogółem udowodnił 31 lat składkowych i nieskładkowych. Pomimo tego, zamierza pracować w szkole jeszcze do dnia 31 sierpnia 2011 r. Jeśli rozwiąże stosunek pracy w trybie przewidzianym w ustawie oraz zgłosi wniosek o przyznanie świadczenia kompensacyjnego, będzie mógł nabyć prawo do tego świadczenia.

Ustalenie 30-letniego okresu składkowego i nieskładkowego

Ustalając wymagany do przyznania świadczenia kompensacyjnego 30-letni staż składkowy i nieskładkowy, ZUS uwzględni:

- okresy składkowe wymienione w art. 6 ustawy emerytalnej oraz
- okresy nieskładkowe wymienione w art. 7 ustawy emerytalnej.

Należy przypomnieć, że okresy składkowe to głównie okresy opłacania składek na ubezpieczenia społeczne (np. okresy zatrudnienia, prowadzenia działalności gospodarczej), a także niektóre okresy, za które składka nie została opłacona, gdyż nie było takiego

obowiązku. Natomiast okresy nieskładkowe to, generalnie, okresy braku aktywności zawodowej, za które nie zostały odprowadzone składki na ubezpieczenia społeczne (m.in. okresy pobierania wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy, zasiłku chorobowego, świadczenia przedemerytalnego, okresy studiów wyższych). Okresy nieskładkowe podlegają uwzględnieniu w wymiarze nieprzekraczającym $\frac{1}{3}$ udowodnionych okresów składkowych.

W przypadku, gdy okresy składkowe i nieskładkowe zbiegają się w czasie, uwzględnieniu podlega okres korzystniejszy.

Przy ustalaniu stażu składkowego i nieskładkowego wymaganego do przyznania świadczenia kompensacyjnego nie uwzględnia się:

- okresów, za które osoba prowadząca pozarolniczą działalność (np. działalność gospodarczą, działalność twórczą lub artystyczną) nie opłaciła składek na własne ubezpieczenie społeczne (za okres do dnia 31 grudnia 1998 r.) lub na własne ubezpieczenia emerytalne i rentowe (za okres od dnia 1 stycznia 1999 r.),
- okresów współpracy przy prowadzeniu pozarolniczej działalności, za które nie zostały opłacone składki na ubezpieczenie społeczne (za okres do dnia 31 grudnia 1998 r.) lub na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (za okres od dnia 1 stycznia 1999 r.),
- tzw. okresów rolnych, wymienionych w art. 10 ustawy emerytalnej, tj. okresów opłacania składek na ubezpieczenie społeczne rolników oraz okresów prowadzenia gospodarstwa rolnego lub pracy w tym gospodarstwie, przypadających przed dniem objęcia ubezpieczeniem społecznym rolników z tego tytułu.

Przykład 1:

Kobieta, zatrudniona w szkole jako nauczyciel, zamierza ubiegać się o przyznanie świadczenia kompensacyjnego po ukończeniu 55 lat w grudniu 2009 r. Obecnie posiada 24-letni staż składkowy oraz 10 lat okresów nieskładkowych. Ustalając prawo do wnioskowanego świadczenia ZUS uwzględni ubezpieczonej, oprócz 24 lat składkowych, również 8 lat nieskładkowych ($\frac{1}{3}$ z 24). Dzięki temu spełni ona warunek 30-letniego stażu ubezpieczeniowego, wymaganego do przyznania świadczenia kompensacyjnego.

Przykład 2:

Nauczyciel, ubiegający się o przyznanie świadczenia kompensacyjnego, posiada 21 lat składkowych, 10 lat nieskładkowych oraz 5 lat opłacania składek na ubezpieczenie społeczne rolników. Okresy nieskładkowe mogą być przyjęte przy ustalaniu wymaganego 30-letniego stażu ubezpieczeniowego w wymiarze $\frac{1}{3}$ okresów składkowych, a więc w tym przypadku – w wymiarze 7 lat ($\frac{1}{3}$ z 21). ZUS nie może uwzględnić 5-letniego okresu opłacania składek na ubezpieczenie społeczne rolników, wobec czego zainteresowany posiada obecnie jedynie 28 lat składkowych i nieskładkowych. Przy takim stażu nie może nabyć prawa do świadczenia kompensacyjnego.

Przykład 3:

Ubezpieczony, który posiada 23 lata pracy nauczycielskiej, wykonywanej w pełnym wymiarze zajęć oraz 5 lat studiów wyższych, przejściowo - w latach 2006-2007 - prowadził pozarolniczą działalność gospodarczą. Poza tym nie posiada żadnych innych okresów składkowych i nieskładkowych. W okresie prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej nie opłacał składek na własne ubezpieczenia emerytalne i rentowe, w związku z czym okres ten nie może być zaliczony jako okres składkowy przy ustalaniu prawa do świadczenia kompensacyjnego. Oznacza to, że ubezpieczony nie udowodnił 30 lat składkowych i nieskładkowych wymaganych do przyznania tego świadczenia.

Ustalanie stażu pracy nauczycielskiej

Warunkiem nabycia prawa do świadczenia kompensacyjnego jest również posiadanie co najmniej 20 letniego okresu pracy nauczycielskiej wykonywanej w placówkach wymienionych w art. 2 pkt 1 ustawy, w wymiarze co najmniej $\frac{1}{2}$ obowiązkowego wymiaru zajęć. Przy ustalaniu tego stażu nie jest więc możliwe uwzględnienie okresów pracy nauczycielskiej wykonywanej np. w $\frac{1}{3}$ czy $\frac{1}{4}$ obowiązkowego wymiaru zajęć. Okresy takie mogą być natomiast uwzględnione przy ustalaniu 30-letniego okresu składkowego i nieskładkowego, o ile zostały przebyte po 14.11.1991 r.

Przy ustalaniu wymaganego do przyznania świadczenia kompensacyjnego okresu pracy nauczycielskiej nie uwzględnia się okresów niewykonywania pracy, za które nauczyciel otrzymał wynagrodzenie lub świadczenie z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. Wliczeniu nie podlegają więc okresy:

- niezdolności do pracy, za które zostało wypłacone nauczycielowi wynagrodzenie, zasiłek chorobowy lub świadczenie rehabilitacyjne,
- za które nauczyciel otrzymał zasiłek opiekuńczy lub macierzyński,
- niewykonywania pracy, za które nauczycielowi wypłacono – na podstawie ustawy - Karta Nauczyciela – wynagrodzenie za czas usprawiedliwionej nieobecności w pracy, np. z powodu choroby, a w odniesieniu do wynagrodzenia wypłaconego nauczycielowi w czasie urlopu macierzyńskiego – za okres od dnia 15 listopada 1991 r. do dnia 31 lipca 1992 r.,
- urlopu dla poratowania zdrowia,
- urlopu szkoleniowego,
- przebywania na urlopie na dalsze kształcenie się,
- pozostawania w stanie nieczynnym.

Przy ustalaniu 20-letniego stażu pracy nauczycielskiej nie uwzględnia się również okresów urlopu wychowawczego, urlopu bezpłatnego oraz służby wojskowej.

Przykład 1:

Ubezpieczony pracował przez 22 lata jako nauczyciel w liceum ogólnokształcącym, z czego przez 18 lat w pełnym wymiarze zajęć, przez 3 lata na pół etatu, a przez 1 rok (w 2007 r.) w wymiarze $\frac{1}{3}$ obowiązkowego wymiaru zajęć. Ustalając wymagany do przyznania świadczenia kompensacyjnego 20-letni staż pracy nauczycielskiej ZUS zaliczy ubezpieczonemu 21 lat takiej pracy. Roczny okres zatrudnienia w wymiarze niższym niż $\frac{1}{2}$ obowiązkowego wymiaru zajęć zostanie natomiast uwzględniony przy ustalaniu 30 lat składkowych i nieskładkowych.

Przykład 2:

Ubezpieczona zgłosiła wniosek o przyznanie świadczenia kompensacyjnego w lipcu 2009 r. Przez 20 lat i 9 miesięcy pozostawała w stosunku pracy jako nauczyciel w młodzieżowym ośrodku wychowawczym. W czasie tego zatrudnienia łącznie przez 5 miesięcy przebywała na zwolnieniach lekarskich (pobierając wynagrodzenie za czas niezdolności do pracy oraz zasiłek chorobowy). Ponadto przez 3 miesiące była na urlopie bezpłatnym, a przez pół roku korzystała z urlopu dla poratowania zdrowia. Ustalając 20-letni staż pracy nauczycielskiej ZUS wyłączył okresy pobierania świadczeń z tytułu niezdolności do pracy, urlopu bezpłatnego oraz korzystania z urlopu dla poratowania zdrowia. W związku z tym ubezpieczona nie posiada wymaganych do przyznania świadczenia kompensacyjnego 20 lat

pracy nauczycielskiej w jednostkach, o których mowa w art. 2 pkt 1 ustawy, a tym samym nie może uzyskać tego świadczenia.

Rozwiązanie stosunku pracy

Świadczenie kompensacyjne może zostać przyznane nauczycielowi, który rozwiązał na swój wniosek stosunek pracy nauczycielskiej, wykonywanej w jednostkach wymienionych w art. 2 pkt 1 ustawy.

Warunek rozwiązania stosunku pracy na wniosek nauczyciela spełniony jest zarówno wtedy, gdy stosunek ten został rozwiązany na podstawie złożonego przez niego wypowiedzenia, jak również wówczas, gdy został rozwiązany wprawdzie na podstawie porozumienia stron, ale wniosek o rozwiązanie stosunku pracy złożył nauczyciel.

Prawo do świadczenia kompensacyjnego przysługuje także nauczycielowi, którego stosunek pracy został rozwiązany w razie:

- całkowitej likwidacji szkoły, lub
- częściowej likwidacji szkoły albo zmian organizacyjnych powodujących zmniejszenie liczby oddziałów w szkole lub zmian planu nauczania, które uniemożliwiają dalsze zatrudnianie nauczyciela w pełnym wymiarze zajęć.

Świadczenie kompensacyjne przysługuje również nauczycielowi, którego stosunek pracy wygasł wskutek upływu okresu pozostawania w stanie nieczynnym (np. z powodu częściowej likwidacji lub zmian organizacyjnych w szkole) lub w razie wcześniejszego rozwiązania stosunku pracy przed upływem stanu nieczynnego (w razie odmowy podjęcia przez nauczyciela pracy w pełnym wymiarze zajęć na czas nieokreślony lub na okres, na który została zawarta umowa, w tej samej szkole, na tym samym lub innym stanowisku).

Nauczyciel, który zamierza ubiegać się o przyznanie świadczenia kompensacyjnego, a pozostaje w kilku stosunkach pracy, aby nabyć prawo do tego świadczenia, musi rozwiązać wszystkie stosunki pracy, bez względu na ich charakter i wymiar czasu pracy.

Powyższa zasada odnosi się do wszystkich stosunków pracy, w jakich nauczyciel pozostaje z:

- jednostkami wymienionymi w art. 2 pkt 1 ustawy,
- innymi jednostkami wymienionymi w art. 1 Karty Nauczyciela,
- innymi podmiotami.

W przypadku, gdy nauczyciel pozostaje w stosunku pracy zawartym z jednostką wymienioną w art. 2 pkt 1 ustawy i jednocześnie w stosunku pracy zawartym z innym podmiotem (np. wymienionym w art. 1 Karty Nauczyciela), może nabyć prawo do świadczenia kompensacyjnego, jeśli stosunek pracy z jednostką niewymienioną w art. 2 pkt 1 ustawy rozwiązał najpóźniej w dniu rozwiązania stosunku pracy z jednostką, o której mowa w tym przepisie.

Przykład 1:

Nauczyciel, posiadający 22-letni okres pracy nauczycielskiej w szkole podstawowej, a następnie w liceum, od września 2007r. jest zatrudniony w kuratorium oświaty jako wizytator. Na czas pracy w kuratorium ma udzielony przez szkołę urlop bezpłatny. Ubezpieczony, nawet po rozwiązaniu na swój wniosek stosunku pracy zawartego z kuratorium i ze szkołą, nie będzie mógł uzyskać świadczenia kompensacyjnego. Nie spełni bowiem warunku faktycznego wykonywania pracy na stanowisku nauczyciela w jednostkach wymienionych w art. 2 pkt 1 ustawy ostatnio przed zgłoszeniem wniosku o to świadczenie.

Przykład 2:

Kobieta, zatrudniona przez 21 lat jako nauczyciel historii, otrzymała wypowiedzenie umowy o pracę z końcem roku szkolnego 2008/2009 w związku z likwidacją szkoły. W razie złożenia wniosku o świadczenie kompensacyjne ZUS uzna za spełniony warunek rozwiązania stosunku pracy.

Przykład 3:

Nauczyciel, zamierzający zgłosić wniosek o przyznanie świadczenia kompensacyjnego, jest zatrudniony na pół etatu jako nauczyciel języka polskiego w młodzieżowym ośrodku socjoterapii. Ponadto pozostaje w stosunku pracy nauczycielskiej (w ¼ wymiaru zajęć) w zakładzie poprawczym oraz ma zawartą umowę o pracę w wydawnictwie (na ¼ etatu). Ubezpieczony będzie mógł nabyć prawo do świadczenia kompensacyjnego, jeśli rozwiąże wszystkie stosunki pracy, w których pozostaje.

Przykład 4:

W październiku 2009 r. 55-letnia kobieta zamierza zgłosić wniosek o przyznanie świadczenia kompensacyjnego. Stosunek pracy na stanowisku nauczyciela w szkole zostanie rozwiązany za wypowiedzeniem z dniem 31 sierpnia 2009r. Ponadto do dnia 15 września 2009r. ubezpieczona będzie pozostawała w stosunku pracy na pół etatu w firmie zajmującej się tłumaczeniami tekstów. Z uwagi na to, że ten drugi stosunek pracy rozwiąże już po ustaniu zatrudnienia w szkole, ZUS odmówi przyznania świadczenia kompensacyjnego.

Od kiedy powstaje prawo do świadczenia kompensacyjnego?

Zasadą jest, że prawo do świadczenia kompensacyjnego powstaje z dniem spełnienia ostatniego z warunków wymaganych do nabycia tego prawa. Jeśli nauczyciel spełnił wszystkie wymagane warunki, a pozostaje jeszcze w stosunku pracy, prawo do świadczenia kompensacyjnego może nabyć od następnego dnia po ustaniu tego zatrudnienia.

W przypadku, gdy osoba, ubiegająca się o świadczenie kompensacyjne, w dacie spełnienia ostatniego warunków pobiera zasiłek chorobowy lub świadczenie rehabilitacyjne, prawo do wnioskowanego świadczenia może nabyć dopiero od dnia zaprzestania pobierania zasiłku lub świadczenia.

Należy jednak podkreślić, że razie zgłoszenia wniosku o świadczenie kompensacyjne w miesiącach następujących po miesiącu spełnienia ostatniego z warunków wymaganych do nabycia uprawnień lub zaprzestania pobierania zasiłku chorobowego bądź świadczenia rehabilitacyjnego, prawo do świadczenia powstaje od pierwszego dnia miesiąca, w którym został zgłoszony wniosek.

Przykład 1:

Mężczyzna, ur. 5 września 1954r., legitymujący się 30 – letnim stażem składkowym i nieskładkowym, w tym 20 – letnim okresem pracy nauczycielskiej w liceum, w dniu 5 sierpnia 2009 r. zgłosił wniosek o przyznanie świadczenia kompensacyjnego. Stosunek pracy został rozwiązany na wniosek nauczyciela z końcem sierpnia 2009 r. Wymagany do przyznania świadczenia kompensacyjnego wiek 55 lat ukończyła 5 września 2009 r. W związku z tym, dopiero od tej daty zostało przyznane to świadczenie.

Przykład 2:

Kobieta, ur. 1 maja 2009 r., legitymująca się 30-letnim stażem składkowym i nieskładkowym, w tym 20-letnim okresem pracy nauczycielskiej w młodzieżowym ośrodku

wychowawczym, stosunek pracy w tym ośrodku rozwiązała za porozumieniem stron na swój wniosek z dniem 31 lipca 2009 r. i w tym dniu zgłosiła wniosek o przyznanie świadczenia kompensacyjnego. Świadczenie to zostało przyznane od następnego dnia po ustaniu zatrudnienia, tj. od 1 sierpnia 2009 r.

Przykład 3:

Ubezpieczony legitymujący się 30 – letnim okresem składkowym i nieskładkowym, w tym 22-letnim stażem pracy nauczycielskiej w szkole podstawowej, z dniem 31 sierpnia 2009 r. rozwiązuje na swój wniosek stosunek pracy w szkole, spełniając tym samym ostatni z warunków wymaganych do uzyskania świadczenia kompensacyjnego. Wniosek o przyznanie tego świadczenia zgłosił jednak dopiero 10 października 2009 r. W związku z tym świadczenie zostało przyznane od pierwszego dnia miesiąca, w którym został zgłoszony wniosek, tj. od 1 października 2009 r.

Przykład 4:

Mężczyzna, ur. 10 maja 1954 r., rozwiązał na swój wniosek 30-letni stosunek pracy nauczycielskiej w szkole z dniem 31 sierpnia 2009 r., spełniając tym samym ostatni z warunków wymaganych do przyznania świadczenia kompensacyjnego. Wniosek o przyznanie tego świadczenia złożył 20 sierpnia 2009 r. W ostatnich miesiącach zatrudnienia przebywał na zwolnieniach lekarskich, pobierając zasiłek chorobowy. Zasiłek ten pobierał również za okres po ustaniu tytułu ubezpieczenia, a okres zasiłkowy wyczerpał z dniem 14 września 2009 r. W związku z tym prawo do świadczenia kompensacyjnego mógł nabyć najwcześniej od dnia zaprzestania pobierania zasiłku chorobowego, tj. od dnia 15 września 2009 r.

Do kiedy przysługuje świadczenie kompensacyjne?

Prawo do świadczenia kompensacyjnego ma charakter okresowy i – co do zasady - ustaje z dniem poprzedzającym osiągnięcie powszechnego wieku emerytalnego, wynoszącego 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn.

W przypadku, gdy osoba uprawniona - jeszcze przed osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego - nabydzie prawo do emerytury, ustalonej decyzją organu rentowego lub innego organu emerytalno-rentowego, określonego w odrębnych przepisach (np. do wcześniejszej emerytury), prawo do świadczenia kompensacyjnego ustanie z dniem poprzedzającym dzień nabycia prawa do tej emerytury.

Prawo do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego ustaje również w razie śmierci uprawnionego.

Przykład:

Kobieta, ur. 20 września 1954 r., nabyła prawo do świadczenia kompensacyjnego od dnia ukończenia wieku 55 lat, tj. od dnia 20 września 2009 r. Świadczenie to będzie jej przysługiwało do dnia 19 września 2014 r. (tj. do dnia poprzedzającego osiągnięcie wieku 60 lat), chyba, że przed tą datą nabydzie prawo do emerytury określonej w odrębnych przepisach.

Jak obliczane jest świadczenie kompensacyjne?

Świadczenie kompensacyjne obliczane jest poprzez podzielenie podstawy obliczenia emerytury, ustalonej zgodnie z art. 25 ustawy emerytalnej, przez średnie dalsze trwanie życia dla osób w wieku 60 lat, przyjęte według tablicy średniego dalszego trwania życia obowiązującej w dniu zgłoszenia wniosku o przyznanie tego świadczenia.

Na podstawę obliczenia emerytury, ustalonej zgodnie z art. 25 ustawy emerytalnej, dla celów ustalenia wysokości świadczenia kompensacyjnego, składa się:

- kwota składek na ubezpieczenie emerytalne, z uwzględnieniem ich waloryzacji, zewidencjonowanych na indywidualnym koncie ubezpieczonego w ZUS do końca miesiąca, poprzedzającego miesiąc, od którego przysługuje wypłata świadczenia kompensacyjnego, oraz
- kwota zwaloryzowanego kapitału początkowego.

Jeżeli ubezpieczony jest członkiem otwartego funduszu emerytalnego, przy ustalaniu podstawy obliczenia emerytury dla celów ustalenia wysokości świadczenia kompensacyjnego, składki na ubezpieczenie emerytalne, zewidencjonowane na jego koncie w ZUS, zwiększa się przez pomnożenie wskaźnikiem korygującym 19,52/12,22.

Ustawa przewiduje, iż obliczona w powyższy sposób kwota świadczenia kompensacyjnego nie może być niższa niż gwarantowana w ustawie emerytalnej kwota najniższej emerytury (od 1 marca 2009 r. - 675,10 zł.).

<p>podstawa obliczenia emerytury (składki emerytalne + kapitał początkowy)</p> <p>Świadczenie kompensacyjne = $\frac{\text{-----}}{\text{średnie dalsze trwanie życia dla osoby w wieku 60 lat}}$</p>
--

Tablicę średniego dalszego trwania życia ogłasza corocznie Prezes Głównego Urzędu Statystycznego w Monitorze Polskim, w formie komunikatu. Tablica ta stanowi podstawę do obliczenia świadczeń na wnioski zgłoszone od 1 kwietnia do 31 marca następnego roku kalendarzowego.

Zgodnie z tablicą średniego dalszego trwania życia, obowiązującą od 1 kwietnia 2009 r., średnie dalsze trwanie życia dla osób w wieku 60 lat wynosi 247,3 miesiące i ma zastosowanie do obliczenia świadczenia kompensacyjnego w przypadku zgłoszenia wniosku o jego przyznanie do dnia 31 marca 2010 r.

Przykład:

Ubezpieczony, ur. 30 marca 1955 r., posiada 31 lat składkowych i nieskładkowych, w tym 22 lata pracy w szkole jako nauczyciel geografii. Stosunek pracy nauczycielskiej rozwiąże z końcem roku szkolnego 2008/2009, po czym nie podejmie już żadnej innej pracy. W dniu 30 marca 2010r. osiągnie wiek 55 lat, spełniając tym samym ostatni z warunków wymaganych do przyznania świadczenia kompensacyjnego. Jeśli wniosek o przyznanie tego świadczenia zgłosi przed 1 kwietnia 2010 r., ZUS zastosuje do jego obliczenia średnie dalsze trwanie życia dla osoby w wieku 60 lat według tablicy obowiązującej do 31 marca 2010 r. (247,3 miesiące). W przypadku zgłoszenia wniosku po 31 marca 2010 r. zastosowana zostanie wartość średniego dalszego trwania życia, wynikająca z tablicy obowiązującej od 1 kwietnia 2010 r.

Czy wysokość świadczenia kompensacyjnego może być ponownie ustalona?

Jeśli po dniu, od którego przyznano świadczenie kompensacyjne osoba uprawniona podlegała ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, np. z tytułu pozostawania w stosunku pracy, nie może liczyć na podwyższenie tego świadczenia. Przepisy ustawy nie pozwalają bowiem na zastosowanie art. 108 ustawy emerytalnej, przewidującego możliwość ponownego ustalenia wysokości świadczenia dla osoby, która pracowała po jego przyznaniu.

Jak przebiega postępowanie o przyznanie świadczenia kompensacyjnego?

Świadczenie kompensacyjne może być przyznane osobie, która złożyła pisemny wniosek o to świadczenie bezpośrednio w organie rentowym lub za pośrednictwem płatnika składek. Wniosek można również złożyć ustnie do protokołu w organie rentowym, przesłać za pośrednictwem poczty lub złożyć w polskim urzędzie konsularnym.

Wniosek o świadczenie kompensacyjne powinien zawierać wskazanie rodzaju wnioskowanego świadczenia oraz następujące dane wnioskodawcy: imiona i nazwisko, datę i miejsce urodzenia, imiona rodziców, miejsce zamieszkania, adres do korespondencji (jeżeli jest inny niż miejsce zamieszkania), numer PESEL i numer NIP, a w razie braku numeru PESEL – serię i numer dowodu osobistego albo paszportu, a także podpis wnioskodawcy lub jego pełnomocnika. Jeżeli świadczenie ma być przekazywane na rachunek w banku lub w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej, należy podać nazwę i adres banku (kasy) oraz numer rachunku bankowego (numer rachunku w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej).

Zakład Ubezpieczeń Społecznych przygotował formularz wniosku o świadczenie kompensacyjne, udostępniając ten formularz w salach obsługi klientów oraz na stronie internetowej www.zus.pl.

Do wniosku o świadczenie kompensacyjne należy dołączyć dokumenty, potwierdzające okresy wykonywania pracy w charakterze nauczyciela w jednostkach określonych w art. 2 pkt 1 ustawy oraz dowody potwierdzające przebyte okresy składkowe i nieskładkowe.

Jeśli wnioskodawca nie ma ustalonego kapitału początkowego, do wniosku o świadczenie kompensacyjne powinien dodatkowo dołączyć wymagane do ustalenia wysokości tego kapitału zaświadczenia o wysokości wynagrodzenia, osiąganego w latach wskazanych do ustalenia podstawy wymiaru tego kapitału przypadających do 31 grudnia 1998 r.

Decyzję w sprawie świadczenia kompensacyjnego wydaje jednostka organizacyjna ZUS właściwa ze względu na miejsce zamieszkania wnioskodawcy. Od tej decyzji przysługuje odwołanie do sądu okręgowego – sądu pracy i ubezpieczeń społecznych, w terminie miesiąca od dnia jej doręczenia. Odwołanie wnosi się na piśmie do właściwej jednostki ZUS albo ustnie do protokołu sporządzonego przez tę jednostkę. Postępowanie odwoławcze wolne jest od opłat.

Wypłata świadczenia kompensacyjnego

Świadczenie kompensacyjne wypłaca jednostka organizacyjna ZUS właściwa ze względu na miejsce zamieszkania wnioskodawcy. Świadczenie wypłacane jest poczynając od dnia powstania do niego prawa, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zgłoszony został wniosek. Świadczenie kompensacyjne wypłaca się za miesiące kalendarzowe - w terminach i na zasadach przewidzianych dla wypłaty emerytur.

Kwotę świadczenia kompensacyjnego, przysługującą za niepełny miesiąc, ustala się, dzieląc kwotę świadczenia przez liczbę dni kalendarzowych w miesiącu, a otrzymaną kwotę mnoży się przez liczbę dni kalendarzowych, za które świadczenie przysługuje.

Świadczenie kompensacyjne wypłacane jest za pośrednictwem osób prawnych prowadzących działalność w zakresie doręczania świadczeń (np. poczty). Jak już wyżej

wskazano, na wniosek osoby uprawnionej świadczenie może być również wypłacane na jej rachunek w banku lub w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej.

Jeśli świadczenie kompensacyjne przysługuje osobie zamieszkałej za granicą, na wniosek tej osoby jest ono wypłacane osobie przez nią upoważnionej do odbioru, zamieszkałej w kraju lub na rachunek bankowy osoby uprawnionej w kraju.

Czy można jednocześnie pracować i pobierać świadczenie kompensacyjne?

Prawo do świadczenia kompensacyjnego ulega zawieszeniu – bez względu na wysokość uzyskiwanego przychodu – w razie podjęcia przez osobę uprawnioną pracy (nie tylko w charakterze nauczyciela) w jednostkach wymienionych w art. 1 ustawy Karta Nauczyciela.

W przypadku osiągnięcia przez świadczeniobiorcę przychodu z tytułu wykonywania innej pracy lub działalności, podlegającej obowiązkowi ubezpieczeń społecznych lub z tytułu służby - prawo do świadczenia kompensacyjnego ulega zawieszeniu lub zmniejszeniu na zasadach przewidzianych dla emerytur i rent.

Oznacza to, że świadczenie kompensacyjne może być wypłacane w pełnej wysokości, jeśli przychód osoby uprawnionej nie przekracza 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy ostatnio ogłoszonego przez Prezesa GUS. W przypadku osiągnięcia wyższego przychodu, ale nie przekraczającego 130% w/w wynagrodzenia - świadczenie podlega zmniejszeniu o kwotę przekroczenia, ale nie więcej niż o maksymalną kwotę zmniejszenia ustaloną dla emerytury. Jeśli natomiast świadczeniobiorca osiąga przychód w wysokości przekraczającej 130% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia - świadczenie podlega zawieszeniu.

[Wysokość kwot przychodu powodujących zmniejszenie lub zawieszenie świadczeń.](#)

Przykład 1:

Mężczyzna, ur. 10.08.1954 r., po rozwiązaniu stosunku pracy z końcem roku szkolnego 2009/2010 zamierza złożyć wniosek o przyznanie świadczenia kompensacyjnego. Udowodnił 32-letni staż składkowy i nieskładkowy, w tym 20 lat pracy w szkole, wobec czego ZUS przyzna wnioskowane świadczenie. Po ustaleniu uprawnień ubezpieczony zamierza ponownie podjąć zatrudnienie w szkole. W takim przypadku ZUS zawiesi prawo do przyznanego świadczenia kompensacyjnego - bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego z tytułu wykonywanej pracy.

Przykład 2:

Kobieta, której przyznano świadczenie kompensacyjne, kilkanaście dni po ustaleniu uprawnień do tego świadczenia, podjęła zatrudnienie w ramach stosunku pracy w biurze rachunkowym. Z tytułu tego zatrudnienia osiąga przychód w miesięcznej wysokości 2700 zł. Ubezpieczona powinna powiadomić jednostkę ZUS, wypłacającą świadczenie kompensacyjne, o zamiarze osiągnięcia przychodu w wysokości powodującej zmniejszenie tego świadczenia.

Czy można jednocześnie pobierać świadczenie kompensacyjne oraz inne świadczenie emerytalno-rentowe?

Osoba uprawniona do świadczenia kompensacyjnego oraz do renty, uposażenia w stanie spoczynku, zasiłku przedemerytalnego, świadczenia przedemerytalnego lub innego

świadczenia o charakterze rentowym, ustalonego na podstawie odrębnych przepisów, może pobierać tylko jedno świadczenie – wyższe lub wybrane przez siebie. Należy podkreślić, że zasada ta dotyczy również:

- osób uprawnionych do świadczenia kompensacyjnego oraz do renty z tytułu niezdolności do pracy, spowodowanej wypadkiem przy pracy lub chorobą zawodową, jak również zaistniałym do dnia 31 grudnia 2002 r. wypadkiem w drodze do pracy lub z pracy,
- osób mających ustalone prawo do świadczenia kompensacyjnego oraz do renty inwalidy wojskowego z tytułu niezdolności do pracy, pozostającej w związku ze służbą wojskową.

Czy osobie mającej ustalone prawo do świadczenia kompensacyjnego będzie przysługiwała rekompensata za pracę w szczególnym charakterze?

Osobie mającej ustalone prawo do świadczenia kompensacyjnego nie przysługuje rekompensata z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (wykonywanej do 31 grudnia 1998 r.), która stanowi dodatek do kapitału początkowego przy obliczaniu emerytury w powszechnym wieku emerytalnym wynoszącym 60 lat dla kobiet i 65 dla mężczyzn. Przeszkodą do ustalenia rekompensaty nie jest natomiast sam fakt spełniania warunków do uzyskania świadczenia kompensacyjnego, jeśli prawo do tego świadczenia nie zostało ustalone.